

minimum pro stavebníky

Vážení zájemci o archeologii, vážení stavitelé, investoři nebo jen tak náhodou zabloudivší návštěvníci světové „pavučiny“ !

Tato stránka je určena těm z Vás, kteří se musíte nejen ve své profesionální praxi chovat tak, abyste se nedostali do rozporu s celospolečenskými zájmy na úseku záchrany a ochrany archeologického kulturního dědictví. Takže vlastně všem, neboť každý občan této společnosti může přijít do styku s náhodnými, ale i očekávanými archeologickými nálezy.

Proto by měl znát základní zákony týkající se této oblasti, měl by si předem ujasnit, jak postupovat v případě, že sám objeví archeologický nálezy, a měl by se sám alespoň trochu zajímat o to, jak vlastně archeologické nálezy „vypadají“ (zvláště přímo v terénu, když jsou ještě součástí tisíciletých nánosů hlíny).

K prvním dvěma znalostem Vám pomohou následující citáty z platných zákonů ČR. Přitom je jen třeba v dikci zákonů nahradit některé údaje, které v souvislosti s postupnými reformami veřejné a státní správy pozbývají či nabývají platnosti (např. názvy zainteresovaných institucí: Okresní národní výbor ► Okresní úřad ► Krajský úřad).

V rámci Olomouckého kraje je možno nově zjištěné archeologické nálezy hlásit všem institucím, které jsou oprávněny provádět archeologické výzkumy. Jsou to např. tyto:

Archeologické centrum Olomouc, příspěvková organizace, U Hradiska 42/6, 779 00 Olomouc,

tel.: 585 311 620-1, ředitel - tel.: 585 311 622 – doc. PhDr. Jaroslav Peška, Ph.D., www.ac-olomouc.cz , office@ac-olomouc.cz

Národní památkový ústav, územní odborné pracoviště v Olomouci, Horní

nám. č. 25 (Petrášův palác), 771 11 Olomouc, pracoviště archeologů - Michalská ulice - tel. 585 224 156

Mgr. Pavel Šlězár, archeolog,
www.npu.cz; slezar.pavel@npu.cz

Muzeum Komenského v Přerově, příspěvková organizace, Horní nám.

č. 7, 751 52 Přerov, tel. 581 219 380 – Mgr. Aleš Drechsler, archeolog, www.prerovmuzeum.cz

Muzeum a galerie v Prostějově, příspěvková organizace, nám. T.G.Masaryka 2,

796 01 Prostějov, tel. 582 330 991 – odd. společenských a přírodních věd
www.muzeumpv.cz

Ústav archeologické památkové péče Brno, pracoviště Prostějov,

Křížkovského 12, 796 01 Prostějov
PhDr. Pavel Fojtík, archeolog, fojtik@uapp.cz
tel. 723 118 378

Vlastivědné muzeum v Olomouci, nám. Republiky 5, 771 73 Olomouc, tel. 585 515 151 –

Historický ústav, Mgr. Lukáš Hlubek, archeolog,
www.vmo.cz

Vlastivědné muzeum v Šumperku, Hlavní třída 22, 787 31 Šumperk, tel.

583 363 096 – Mgr. Jakub Halama, archeolog,
www.muzeum-sumperk.cz

Vlastivědné muzeum Jesenicka, Zámecké náměstí 1, 790 01 Jeseník, tel.
584 401 070
www.muzeum.jesenik.net

Městské muzeum a galerie v Hranicích, tel.: 581 601 390 – PhDr. Hana
Svobodová,
www.mesto-hranice.cz/kultura/kultura.htm,

Znalost terénní archeologie můžete načerpat sice i z televize a filmů, ale rádi Vám ji zprostředkují i pracovníci archeologických institucí - nebo ji můžete získat přímo při provádění archeologických výzkumů – na brigádách.

Zájemce o mezinárodní souvislosti ochrany archeologického kulturního dědictví můžeme odkázat na text tzv. Maltské konvence, která byla přijata v roce 1992 ve Vallettě. Tato „Úmluva o ochraně archeologického dědictví Evropy“ vstoupila do českého právního řádu jako zákon č. 99/2000 Sb. mezinárodních smluv. K přečtení nebo vytištění je k dispozici jednak v úplném znění na serveru ministerstva vnitra www.mvcr.cz (v části Sběrka zákonů – mezinárodní smlouvy – částka 42/2000) nebo v českém překladu na stránkách katedry archeologie Západočeské univerzity v Plzni

Základním zákonem pro oblast archeologie je:

Zákon č. 20/1987 Sb.

ČÁST TŘETÍ

Archeologické výzkumy a nálezy

§ 21

Oprávnění k archeologickým výzkumům

(1) Archeologické výzkumy je oprávněn provádět Archeologický ústav Československé akademie věd (dále jen "Archeologický ústav").

(2) Ministerstvo kultury může v odůvodněných případech po dohodě s Československou akademií věd povolit provádění archeologických výzkumů vysokým školám, pokud je provádějí při plnění svých vědeckých nebo pedagogických úkolů, muzeím nebo jiným organizacím, které mají pro odborné provádění archeologických výzkumů potřebné předpoklady (dále jen "oprávněná organizace"). Oprávněná organizace uzavírá s Československou akademií věd dohodu o rozsahu a podmínkách provádění archeologických výzkumů.

(3) Oprávněná organizace je povinna oznámit Archeologickému ústavu zahájení archeologických výzkumů a podat mu o jejich výsledcích zprávu. Jde-li o archeologické výzkumy na území prohlášeném za kulturní památku, národní kulturní památku, památkovou rezervaci nebo památkovou zónu. Archeologický ústav a oprávněná organizace oznámí zahájení archeologických výzkumů ústřední organizace státní památkové péče, které podají též zprávu o jejich výsledcích.

(4) Ministerstvo kultury po dohodě s Československou akademií věd může odejmout povolení k provádění archeologických výzkumů oprávněné organizaci, která porušila podmínky, za kterých jí bylo povolení uděleno.

§ 22

Provádění archeologických výzkumů

(1) Archeologický ústav a oprávněné organizace jsou povinny před zahájením archeologických výzkumů uzavřít dohodu s vlastníkem (správcem, uživatelem) nemovitosti, na které se mají archeologické výzkumy provádět, o podmínkách archeologických výzkumů na nemovitosti.

Nedojde-li k dohodě, rozhodne okresní národní výbor o povinnostech vlastníka (správce, uživatele) nemovitosti strpět provedení archeologických výzkumů a o podmínkách, za nichž archeologické výzkumy mohou být provedeny.

(2) Má-li se provádět stavební činnost na území s archeologickými nálezy, jsou stavebníci již od doby přípravy stavby povinni tento záměr oznámit Archeologickému ústavu a umožnit jemu nebo oprávněné organizaci provést na dotčeném území záchranný archeologický výzkum. Je-li stavebníkem právnická osoba nebo fyzická osoba, při jejímž podnikání vznikla nutnost záchranného archeologického výzkumu, hradí náklady záchranného archeologického výzkumu tento stavebník; jinak hradí náklady organizace provádějící archeologický průzkum.

§ 23

Archeologické nálezy

(1) Archeologickým nálezem je věc (soubor věcí), která je dokladem nebo pozůstatkem života člověka a jeho činnosti od počátku jeho vývoje do novověku a zachovala se zpravidla pod zemí.

(2) O archeologickém nález, který nebyl učiněn při provádění archeologických výzkumů, musí být učiněno oznámení Archeologickému ústavu nebo nejbližšímu muzeu buď přímo nebo prostřednictvím místního národního výboru. Oznámení o archeologickém nález je povinen učinit nálezce nebo osoba odpovědná za provádění prací, při nichž došlo k archeologickému nález, a to nejpozději druhého dne po archeologickém nález nebo potom, kdy se o archeologickém nález dověděl.

(3) Archeologický nález i naleziště musí být ponechány beze změn až do prohlídky Archeologickým ústavem nebo muzeem, nejméně však po dobu pěti pracovních dnů po učiněném oznámení. Archeologický ústav nebo oprávněná organizace učiní na nalezišti všechna opatření nezbytná pro okamžitou záchranu archeologického nález, zejména před jeho poškozením, zničením nebo odcizením.

(4) Jde-li o archeologický nález uvedený v odstavci 2, má nálezce právo na odměnu, kterou mu poskytne okresní úřad, a to do výše ceny materiálu; je-li archeologický nález zhotoven z drahých kovů nebo jiných cenných materiálů, v ostatních případech až do výše deseti procent kulturně historické hodnoty archeologického nález určené na základě odborného posudku. Nálezce má právo na náhradu nutných nákladů, které mu vznikly v souvislosti s archeologickým nálezem. O náhradě rozhodne a náhradu poskytne okresní úřad. Podrobnosti o podmínkách pro poskytování odměny a náhrady nálezci stanoví obecně závazný právní předpis.

(5) U nemovitých archeologických nálezů prohlášených za kulturní památky určí okresní úřad organizaci, která bude zabezpečovat péči o ně. Jsou-li tyto archeologické nálezy na nemovitostech v národním majetku, určí tuto organizaci v dohodě s orgánem nadřízeným organizaci, která nemovitost spravuje nebo užívá. Je-li nemovitý nález prohlášený za kulturní památku v územních obvodech několika okresních úřadů, určí organizaci pro zabezpečení péče o kulturní památku tyto okresní úřady ve vzájemné dohodě.

(6) Veškeré movité archeologické nálezy jsou národním majetkem a ukládají se zpravidla do muzeí.

(7) O archeologických nálezech, k nimž dojde v souvislosti s přípravou nebo prováděním stavby, platí zvláštní předpisy.¹⁸⁾

18) § 127 stavebního zákona.

§ 24

Náhrada za majetkovou újmu

(1) Při provádění archeologických výzkumů jsou Archeologický ústav a oprávněné organizace povinny dbát zájmů chráněných zvláštními předpisy, spolupracovat s orgány zabezpečujícími ochranu těchto zájmů a co nejvíce chránit práva a oprávněné zájmy vlastníků (správců, uživatelů) nemovitostí, popřípadě jiného majetku.

(2) Je-li vlastník (správce, uživatel) nemovitosti nebo jiného majetku prováděním archeologického

výzkumu nebo opatřeními na ochranu archeologického nálezu podstatně omezen v běžném užívání nemovitosti nebo jiného majetku, má právo, aby mu Archeologický ústav nebo oprávněná organizace poskytly přiměřenou jednorázovou náhradu. Po ukončení prací jsou Archeologický ústav nebo oprávněná organizace povinny uvést nemovitost nebo jiný majetek do předešlého stavu. Není-li to možné nebo hospodářsky účelné, má vlastník (správce, uživatel) nemovitosti nebo jiného majetku právo na peněžitou náhradu.

(3) Právo na náhradu za majetkovou újmu podle odstavce 2 je třeba uplatnit u Archeologického ústavu nebo u oprávněné organizace do šesti měsíců od ukončení archeologického výzkumu nebo od ukončení opatření na ochranu archeologického nálezu, jinak právo zaniká. Nedojde-li k dohodě, rozhoduje o náhradě a její výši okresní úřad.

Specifickým zákonem, který se nutně dotýká
i oblasti archeologie je:

ZÁKON č. 109/2001 Sb.

o územním plánování a stavebním řádu
(stavební zákon)

§ 127

(1) Dojde-li při řízení nebo postupu podle tohoto zákona k nepředvídaným nálezům kulturně cenných předmětů, detailů stavby nebo chráněných částí přírody, jakož i k archeologickým nálezům, stanoví stavební úřad v dohodě s příslušným orgánem hájícím zvláštní zájmy podmínky k zabezpečení zájmů státní památkové péče, státní ochrany přírody a archeologických nálezů.

(2) Stavebník a právnická osoba nebo fyzická osoba podnikající podle zvláštních předpisů provádějící stavbu nebo zabezpečující její přípravu či provádějící jiné práce podle tohoto zákona ihned nález ohlásí stavebnímu úřadu a orgánu státní památkové péče, popřípadě archeologickému ústavu nebo orgánu státní ochrany přírody, a učiní nezbytná opatření, aby nález nebyl poškozen nebo zničen, pokud o něm nerozhodne stavební úřad po dohodě s orgánem státní památkové péče, popřípadě archeologickým ústavem nebo orgánem státní ochrany přírody.

(3) Stavební úřad může vydané stavební povolení nebo dodatečné povolení stavby změnit nebo zrušit ve veřejném zájmu, dojde-li během provádění stavby k nálezu kulturně cenného předmětu, detailu stavby, jakož i k archeologickému nálezu, jehož význam potvrdí Ministerstvo kultury, které současně rozhodne, jak budou stavebníkovi uhrazeny prokázané náklady a ztráty vzniklé v souvislosti se změnou nebo zrušením vydaného stavebního povolení, v souvislosti s prodloužením doby výstavby nebo z důvodu nařízeného zvláštního režimu výstavby. Proti rozhodnutí Ministerstva kultury lze podat řádný opravný prostředek k soudu.

Zákon č. 20/1987 Sb. byl v roce 1992 novelizován, což je důležitá informace zejména pro

podnikající stavebníky:

Zákon č. 242/1992 Sb.

kterým se mění a doplňuje zákon České národní rady č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči, ve znění zákona České národní rady č. 425/1990 Sb., o okresních úřadech, úpravě jejich působnosti a o některých dalších opatřeních s tím souvisejících

Česká národní rada se usnesla na tomto zákoně:

Čl. I

Zákon České národní rady č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči, ve znění zákona České národní rady č. 425/1990 Sb., o okresních úřadech, úpravě jejich působnosti a o některých dalších opatřeních s tím souvisejících, se mění a doplňuje takto:

1. § 14 odst. 8 zní:

„(8) Obnova kulturních památek nebo jejich částí, které jsou díly výtvarných umění nebo uměleckořemeslnými pracemi, mohou provádět pouze fyzické osoby na základě povolení, které uděluje ministerstvo kultury. Právnícké osoby mohou provádět obnovu kulturních památek nebo jejich částí, které jsou díly výtvarných umění nebo uměleckořemeslnými pracemi prostřednictvím fyzických osob majících povolení k restaurování. V rozhodnutí o udělení povolení může ministerstvo kultury stanovit rozsah činnosti, popřípadě další podmínky pro její vykonávání. Toto povolení jim může být odňato, jestliže nesplňují podmínky, za nichž jim bylo povolení uděleno, nebo jestliže obnovu kulturních památek nebo jejich částí provádějí způsobem narušujícím jejich hodnotu.“

2. § 16 odst. 2 zní:

V případě mimořádného společenského zájmu na zachování kulturní památky může na obnovu kulturní památky poskytnout příspěvek ministerstvo kultury.“

3. V § 22 odst. 2 věta druhá zní: „Je-li stavebníkem právnícká osoba nebo fyzická osoba, při jejímž podnikání vznikla nutnost záchranného archeologického výzkumu, hradí náklady záchranného archeologického výzkumu tento stavebník; jinak hradí náklady organizace provádějící archeologický výzkum.“

4. § 35 odst. 1 písm. h) zní:

„h) provádí obnovu kulturních památek podle § 14 odst. 8 prostřednictvím fyzických osob, které nemají povolení ministerstva kultury,“

5. § 35 odst. 2 písm. c) zní:

„c) provádí obnovu národních kulturních památek podle § 14 odst. 8 prostřednictvím fyzických osob, které nemají povolení ministerstva kultury,“

6. V § 39 odst. 2 se částka „1000 Kč“ nahrazuje částkou „10 000 Kč“ a za písmeno g) se vkládá nové písmeno h), které zní:

„h) provádí obnovu kulturních památek podle § 14 odst. 8 bez povolení ministerstva kultury,“.
Dosavadní písmeno h) se označuje jako písmeno i).

7. V § 39 odst. 3 se částka „5000 Kč“ nahrazuje částkou „50 000 Kč“ a doplňuje se ustanovením písmene f), které zní:

„f) provádí obnovu národních kulturních památek uvedených v § 14 odst. 8 bez povolení ministerstva kultury.“.

Čl. II

Tento zákon nabývá účinnosti dnem 1. června 1992.

Burešová v.r.

Pithart v.r.

**V záležitosti placení nákladů archeologického výzkumu
je dobré se seznámit
s rozsudkem Nejvyššího soudu České republiky
z roku 2004
č.j. 32 Odo 765/2004-103**

Rozsudek se týká hrazení nákladů archeologického výzkumu, kdy stavebníkem je právnická osoba, která nepodniká...